

JUSTYNA MIECZNIKOWSKA
Warszawa
ORCID: 0000-0003-0971-6884

AUSTRIACCY ZIELONI – NA DRODZE DO WŁADZY

W wyniku przedterminowych wyborów w Austrii do Rady Narodowej 29 września 2019 r. Zieloni – Zielona Alternatywa (niem. *Die Grünen – Die Grüne Alternative, GRÜNE*) uzyskali rekordowe poparcie 13,9% głosów, a następnie zostali zaproszeni przez zwycięzcę wyborów – Austriacką Partię Ludową (niem. *Österreichische Volkspartei, ÖVP*) do rozmów koalicyjnych. Efektem trwających prawie dwa miesiące negocjacji była podjęta w styczniu 2020 r. przełomowa decyzja o utworzeniu pierwszego rządu federalnego Austrii z udziałem *GRÜNE*. Zieloni i *ÖVP* mają łącznie 97 miejsc w 183-osobowej niższej izbie austriackiego parlamentu – Radzie Narodowej, co zapewnia im stabilną większość. W II rządzie Sebastiana Kurza Zielonym przyznano urząd wicekanclerza, który objął lider partii Werner Kogler oraz cztery z czternastu resortów, w tym kluczowe ministerstwo transportu, innowacji i technologii.

Sojusz chadecko-zielony jest zaskakującym eksperymentem na austriackiej i europejskiej scenie politycznej i to mimo wcześniej podejmowanej współpracy międzypartyjnej na poziomie lokalnych samorządów. Można zastanawiać się, czy federalna koalicja ponad podziałami to nowy trend, który inauguruje Austria, wskazując na konieczność konsolidacji działań w obliczu wielkich wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, czy też początek „zielonej fali” – dojścia do władzy partii ekologicznych. W preambule programu rządowego przyjętego na lata 2020-2024 padło stwierdzenie uzasadniające współpracę dwóch odmiennych formacji politycznych: „Duże wyzwania historii kształtują nowe koalicje (...) Dzisiejsze wyzwania wzywają do nowej koalicji odpowiedzialności (...) Nowa Partia Ludowa i Zieloni rozpoczynają nowy etap austriackiej drogi. Wykorzystać szansę oznacza przejść odpowiedzialność” (*Aus Verantwortung...* 2020: 3).

WPROWADZENIE – ZAŁOŻENIA BADAWCZE

Celem artykułu jest zarówno scharakteryzowanie Zielonych – Zielonej Alternatywy poprzez ukazanie miejsca partii w austriackim systemie politycznym, jak i odpowiedź na pytanie o czynniki, które zadecydowały o sukcesie wyborczym oraz politycznym ugrupowania, mierzonym wejściem w 2020 r. po raz pierwszy w skład federalnej koalicji rządzącej.

Niniejszy artykuł zbudowany jest z czterech części. W pierwszej kolejności przedstawiono ewolucję Zielonych od ruchu ekologicznego przez komitety wyborcze do zinstytucjonalizowanej partii politycznej. W drugiej części zaprezentowano obecność *GRÜNE* na federalnej arenie wyborczej i parlamentarnej począwszy od 1986 r., gdy partia po raz pierwszy przekroczyła 4% próg i dostała się do Rady Narodowej, do ostatnich wyborów z 2019 r. Wskazano również na szeroki kontekst zmian zachodzących w systemie partyjnym Austrii, takich jak odpływ wyborców od wielkich partii (socjaldemokracji i chadecji), chwiejność elektoratu, pojawianie się nowych ugrupowań oraz pionierskich koalicji. W trzeciej części artykułu przedstawiono program wyborczy opracowany przez Zielonych przed wyborami do Rady Narodowej, jak i wyniki wyborów z 29 września 2019 r. Dokonano również oceny motywacji wyborców Zielonych i przepływu elektoratu między partiami. W ostatniej części przeprowadzono analizę programu rządowego, będącego efektem wielotygodniowych, żmudnych negocjacji i kompromisu obu ugrupowań w imię udziału we władzy.

Rozważania obejmują okres od 1986-2019 ze szczególnym zwróceniem uwagi na konsekwencje wyborów do RN z 2019 r., w tym wejście Zielonych do koalicyjnego rządu kanclerza Sebastiana Kurza. Analizę ograniczono do federalnej sceny politycznej, pomijając wybory w krajach związkowych i zawiązywane przez Zielonych koalicje na poziomie krajowym.

Formułując cele analizy, postawiono następujące pytania: 1) Jaką rolę odgrywała i odgrywa Partia Zielonych na austriackiej scenie wyborczej, federalnej oraz parlamentarnej? 2) Jakie czynniki zadecydowały o sukcesie wyborczym *GRÜNE* i dojściu partii do władzy w 2020 r.? 3) Jakie były główne ustalenia umowy koalicyjnej zawartej między chadeczkami a Zielonymi? 4) Jakie mogą być konsekwencje udziału Zielonych w koalicji rządzącej na poziomie federalnym zarówno dla samego ugrupowania, jak i dla całego systemu partyjnego Austrii?

W pracy przyjęto hipotezę badawczą, iż sukces wyborczy i gabinetowy austriackich zielonych jest wypadkową zarówno głębokich zmian zachodzących od lat w systemie partyjnym Austrii, jak i przemiany ugrupowania od antyatomowego ruchu protestu do wiarygodnej i stabilnej partii politycznej, domagającej się intensyfikacji działań na rzecz środowiska i klimatu oraz transparentnej polityki, która postrzegana jest jako godny zaufania koalicjant.

W artykule przeprowadzono analizę jakościową treści manifestu wyborczego Zielonych z 2019 r. oraz programu rządowego przyjętego na lata 2020-2024 przez *ÖVP* i *GRÜNE* pod kątem wyznaczonych priorytetów w polityce wewnętrznej i zagranicznej Austrii. Ponadto zastosowanie znalazła metoda systemowa, która umożliwiła zbadanie wpływu systemu partyjnego Austrii na Zielonych. Przejawem wejścia do systemu, czyli oddziaływania systemu politycznego Austrii na Zielonych, będą zarówno uwarunkowania prawno-instytucjonalne dotyczące funkcjonowania partii politycznych (w tym system wyborczy), istniejące podziały socjopolityczne na scenie partyjnej Austrii oraz rywalizacja międzypartyjna i inne partie polityczne, a także elekcje na poziomie federalnych i krajowym. Wyjściem z systemu będą programy

partyjne, poparcie polityczne w wyborach uzyskiwane przez Zielonych oraz aktywność polityczna ugrupowania.

Podstawę źródłową stanowiły manifest wyborczy Zielonych opracowany przed wyborami w 2019 r. do Rady Narodowej, a ponadto informacje publikowane na stronach internetowych Zielonych oraz przyjęty przez koalicjantów *ÖVP* i *GRÜNE* program rządu na lata 2020-2024. Korzystając z rezultatów badań SORA/ ISA (*Institut für Strategische Analyse / Institute for Social Research and Analysis*) przeprowadzonych na zlecenie telewizji *ORF* przedstawiono przepływy wyborcze podczas elekcji z 2019 r. Wyniki wyborów parlamentarnych podano za stroną Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Austrii.

GENEZA AUSTRIACKICH ZIELONYCH

Pierwsze inicjatywy polityczne, które stanowią genezę Zielonych w Austrii, związane były z oddolnymi protestami obywatelskimi przeciwko budowie elektrowni atomowej. W latach 70. rozwój energetyki atomowej był forsowany przez rządzącą wówczas *SPÖ* (rząd Bruno Kreisky'ego). W latach 1976-1978 doszło jednak do wielu demonstracji będących sprzeciwem wobec budowy elektrowni atomowej w Zwetendorf – miejscowości leżącej ok. 60 km na północ od Wiednia. Choć antyatomowy ruch osiągnął niewątpliwy sukces, jakim był wynik referendum obywatelskiego z 5 listopada 1978 r., w którym Austriacy większością 50,47 % odrzucili plany dotyczące Zwetendorf, to nie wyłoniła się wówczas żadna zielona partia, jednocząca ludzi o różnych poglądach. Pierwszy raz w wyborach samorządowych w Salzburgu w 1977 r. wystartowała Lista Obywatelska (niem. *Bürgerliste, BL*), która uzyskała 5,6% poparcia i zdobyła dwa mandaty w radzie miasta. Deklarując się jako demokratyczny ruch reform i odbudowy, *BL* koncentrowała się na hasłach ochrony starego miasta w Salzburgu oraz miejskich terenów zielonych, a także demokratyzacji i kontroli polityków (Dachs 2006: 390). W 1982 r. w kolejnych wyborach samorządowych w Salzburgu *BL* uzyskała znaczące poparcie w wysokości 17,7%, które przełożyło się na 7 mandatów (*Chronik der Grünen Alternative* 2015: 1).

Na początku lat osiemdziesiątych powstały kolejne organizacje, które podejmowały próbę wprowadzenia swoich reprezentantów do władz komunalnych i landtagów w poszczególnych krajach związkowych. W listopadzie 1982 r. została założona w Grazu Austriacka Lista Alternatywna (niem. *Alternative Partei Österreichs, ALÖ*), którą tworzyli aktywiści ruchu antyatomowego, a także działacze zaangażowani w walkę o pokój, na rzecz trzeciego świata, praw kobiet oraz radykalni lewicujący studenci. *ALÖ* określała się jako formacja ekologiczna, wolna od przemocy, opowiadająca się za demokracją, solidarnością, równocześnie jednak postulowała głębokie zmiany systemowe obejmujące państwo i społeczeństwo (Dachs 2006: 391). Niecały miesiąc później powstał Austriacki Zjednoczeni Zieloni (niem. *Vereinte Grüne Österreichs, VGÖ*), rekrutujący się głównie z mieszczańskich środowisk, które kilka lat wcześniej sprzeciwiały się budowie elektrowni w Zwetendorf (Jordan 2011: 2).

VGÖ koncentrowali swoje postulaty na dwóch obszarach: państwo i obywatel oraz człowiek i środowisko naturalne (Dachs 2006: 390). W tamtym okresie Zieloni stanowili mocno zróżnicowaną grupę działaczy, z których część angażowała się w działalność polityczną z uwagi na kwestię ekologii i ochronę środowiska, a dla części priorytetowe były walka o równouprawnienie kobiet i prawa mniejszości oraz lewicowe postulaty społeczne. Rysująca się między *ALÖ* oraz *VGÖ* rywalizacja sprawiła jednak, iż żadna z obu formacji startujących niezależnie od siebie w wyborach do Rady Narodowej w 1983 r. nie zdobywa mandatu.

Potencjał Zielonych wzrósł, gdy w 1983 r. *SPÖ* targana wewnętrznymi kryzysami utraciła po dwunastu latach absolutną większość i była zmuszona zawiązać koalicję z *FPÖ* (Jordan 2011: 3). W tamtym czasie pojawiły się pierwsze sukcesy na poziomie krajów związkowych: w październiku 1984 r. sojusz *ALÖ-VGÖ* uzyskał 13% poparcia w wyborach w Vorarlbergu, a tym samym cztery mandaty do landtagu, a we wrześniu 1986 r. w wyborach w Styrii *ALÖ-VGÖ* zdobyły dwa miejsca w landtagu.

Ważnym impulsem do konsolidacji alternatywnych ruchów odległych od siebie politycznie były wielotysięczne demonstracje w 1984 r. przeciwko budowie hydroelektrowni w Hainburgu, który leży nad Dunajem przy granicy słowacko-austriackiej. Pod wpływem protestów rząd *SPÖ-FPÖ* zrezygnował z planów inwestycji. Na przełomie 1985 i 1986 r. utworzono Parlamentarną Inicjatywę Obywatelską (niem. *Bürgerinitiative Parlament, BIP*), która miała pełnić rolę platformy wyborczej (*Chronik der Grünen Alternative* 2015: 4) jednoczącej działaczy z Vorarlbergu, Salzburga, Styrii i Wiednia. Na czele tej heterogenicznej struktury stanęła Freda Meissner-Blau, która w 1985 r. startowała bez sukcesu jako wspólna kandydatka Zielonych w wyborach prezydenckich (Dachs 2006: 392). Działania zmierzające do powołania federalnej organizacji podjęto dopiero we wrześniu 1986 r. (na miesiąc przed przyspieszonymi wyborami do Rady Narodowej), gdy powstała Zielona Alternatywa – Lista Fredy Meissner-Blau (niem. *Die Grüne Alternative – Liste Freda Meissner-Blau, GRÜNE*). W 1986 r. Zieloni po raz pierwszy dostali się do niższej izby parlamentu austriackiego, osiągając 4,8% głosów i zdobywając osiem mandatów. Od tego czasu jako czwarta siła polityczna stopniowo umacniali swoją pozycję na scenie partyjnej. W 1993 r. przyjęto obowiązującą nazwę Zieloni – Zielona Alternatywa (niem. *Die Grünen – Die Grüne Alternative*).

Pierwszą przewodniczącą partii Zielonych (w latach 1986-1988) była Meissner-Blau, która zasłynęła podczas protestów obywatelskich przeciwko rządowym planom budowy elektrowni atomowej w Zwetendorf, jak i hydroelektrowni w Hainburgu. Od jesieni 1988 r. do października 1990 r. na czele Zielonych stał Andreas Wabl, którego następnie zastąpił Johannes Voggenhuber (późniejszy wieloletni poseł do Parlamentu Europejskiego z listy Zielonych). Od stycznia 1992 r. aż do listopada 1999 r. liderem ugrupowania była Madeleine Petrovic. W kolejnych latach 1999-2008 szefem Zielonych był Alexander Van der Bellen, który w 2016 r. jako niezależny kandydat startował z sukcesem w wyborach prezydenta Republiki, pokonując w drugiej turze kandydata *FPÖ* Norberta Hofera większością 53,8% głosów. W 2008 r. Eva Glawischnig objęła stanowisko przewodniczącej klubu poselskiego Zielonych oraz rzecznika federalnego Zielonych – Zielonej Alternatywy, sprawując aż do 2017 r. przywództwo w partii. Po

ustąpieniu Glawischnig z funkcji lidera z uwagi na kwestie osobiste, na czele ugrupowania stanął Werner Kogler – obecny wicekanclerz w rządzie Sebastiana Kurza.

Obowiązujący od 2001 r. program zielonych jest drugim po „Wytycznych zielonej polityki” (*Leitlinien grüner Politik* 1990) z 1991 r. programem zasadniczym, który został przyjęty na XX kongresie partyjnym w 2001 r. w Linz. Na 86-stronach programu Zieloni opisywali wyzwane wartości oraz swoje postulaty, określając się jako partia ekologiczna, solidarna, za prawem do samookreślenia, popierająca demokrację, wolna od przemocy oraz feministyczna (*Grundsatzprogramm der Grünen...* 2001: 6). Adam Ostolski przekonuje, że nie sama kwestia klimatu jest wyróżnikiem programu Zielonych, ale cały pakiet propozycji politycznych dotyczących zarówno ochrony środowiska, jak i budowy nowego społeczeństwa (Ostolski 2020).

Ówczesny lider Zielonych van der Bellen w preambule dokumentu odniósł się do roli i znaczenia ugrupowania w polityce:

„Kwestie, którymi początkowo zajmowaliśmy się jako outsiderzy, znalazły się za naszym udziałem w centrum debaty publicznej (...) Z alternatywy do systemu partyjnego staliśmy się alternatywą w systemie partyjnym. Ten proces kształtuje nasze rozumienie polityki (...) Krytyka dotychczasowych rządów czyni nas odpowiedzialnymi nie tylko za wspieranie oporu społecznego, ale także za ich zastąpienie. Musimy być przygotowani na udział w rządach” (*Grundsatzprogramm der Grünen...* 2001: 2).

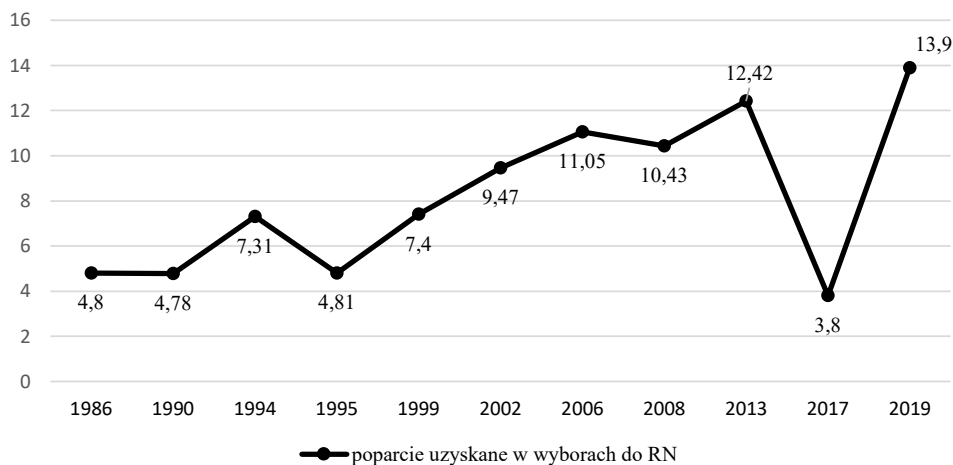
Partia konsekwentnie od lat opowiada się za ochroną środowiska (prawa zwierząt) oraz intensyfikacją działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym (dekarbonizacja, przejście gospodarki na odnawialne źródła energii). Ważnym postulatem Zielonych jest apel o otwarte i solidarne społeczeństwo, w którym każdy ma równe szanse życiowe; ugrupowanie chce walczyć z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Sprzeciwiając się wszelkim formom seksizmu i dyskryminacji Zieloni chcą pełnego równouprawnienia, w tym niezależności finansowej kobiet (wyższych dochodów) oraz gwarancji praw dla mniejszości, cudzoziemców oraz dla społeczności LGBT (Dachs 2006: 400). Partia opowiada się za przejrzystością w polityce, demokratyzacją instytucji politycznych oraz postuluje większy udział jednostki w procesie decyzyjnym w wymiarze lokalnym oraz ogólnokrajowym. Zieloni popierają wizję demokratycznej, socjalnej i ekologicznej Unii Europejskiej, opartej na wspólnych wartościach i ochronie praw człowieka (*Grundsatzprogramm der Grünen...* 2001: 70-72), która podoła takim międzynarodowym wyzwaniom jak zmiany klimatu czy kryzys uchodźczy. Zdecydowanie odrzucają koncepcję luźnego związku państw narodowych, z których każde skoncentrowane jest na ochronie indywidualnych interesów.

POZYCJA ZIELONYCH NA ARENIE WYBORCZEJ I PARLAMENTARNEJ FEDERACJI

Zieloni począwszy od 1986 r. byli obecni w Radzie Narodowej przez kolejnych 31 lat. W początkowym okresie partia uzyskała stosunkowo niewielkie poparcie, pozwalające jej na przekroczenie 4% progu wyborczego. Zdecydowany i trwały wzrost widoczny był dopiero od końca lat 90. (zob. wykres 1).

Wykres 1

Poparcie uzyskiwane przez Partię Zielonych – Zielona Alternatywa w wyborach do Rady Narodowej w latach 1986-2019 (dane w proc.)

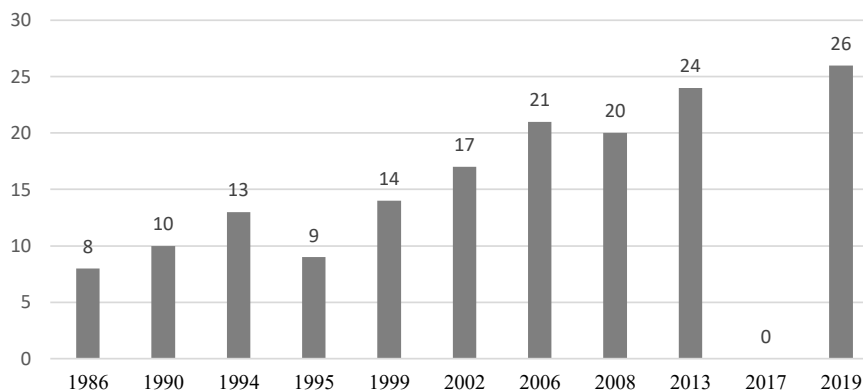
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Bundesministerium für Inneres*.

W 2002 r. partia uzyskując wynik 9,47%, zdobyła 17 mandatów i po raz pierwszy była brana pod uwagę przez zwycięską *ÖVP* jako ewentualny koalicjant. Ostatecznie jednak chadecja zdecydowała się na kontynuację współpracy z *FPÖ*, a Zieloni pozostając na ławach opozycji w okresie centroprawicowych rządów kanclerza Wolfganga Schüssela sukcesywnie umacniali swoją pozycję na scenie partyjnej. W 2006 r. *GRÜNE* uzyskali 11% poparcia, które dwa lata później nieznacznie zmalało do 10,43% głosów, co oznaczało utratę jednego miejsca w Radzie Narodowej (zob. wykres 2). W 2013 r. partia zdobyła 12,42 % głosów i 24 mandaty w I izbie austriackiego parlamentu, stając się obok wolnościowców główną siłą opozycji wobec wielkiej koalicji *SPÖ-ÖVP*. W 2017 r. partia zdobyła jedynie 3,8% głosów poparcia i ku zaskoczeniu opinii publicznej nie przekroczyła klauzuli zaporowej, a tym samym nie weszła do Rady Narodowej. Winą za porażkę wyborczą obarcza się głównie rozłam partyjny w wyniku powstania ugrupowania Teraz (niem. *Jetzt*) założonego przez wieloletniego działacza Zielonych Petera Pilza.

Analizując ewolucję znaczenia zielonych na federalnej scenie wyborczej i parlamentarnej należy także uwzględnić zachodzące równoległe zmiany w samym systemie partyjnym Austrii. Utrzymująca się w II Republice równowaga partyjna była oparta na dominacji dwóch ugrupowań: *SPÖ* i *ÖVP*, które przez długi czas uzyskiwały podobne poparcie w wyborach. Wówczas Austria była postrzegana jako jeden z bardziej stabilnych i zrównoważonych systemów partyjnych Europy Zachodniej (Janda 1980: 318). Dopiero pod koniec lat osiemdziesiątych rozpoczęła się postępująca erozja dotychczasowego systemu, oznaczająca dekoncentrację poparcia dla ustabilizowanych ugrupowań oraz pojawienie się trzeciej równoważnej im siły w postaci

Wykres 2

Liczba uzyskiwanych mandatów do Rady Narodowej przez Partię Zielonych – Zielona Alternatywa (w latach 1986-2019)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bundesministerium für Inneres.

skrajnie prawicowej partii populistycznej *FPÖ* (Pelinka, Rosenberger 2000: 135). Powyższe przekształcenia – zdaniem części ekspertów – zwiastowały koniec austriackiej specyfiki oraz „normalizację” sceny politycznej w Austrii (Pelinka, Plasser, Meixner 2000: 446). Tabela 1 przedstawia zmniejszający się na przestrzeni lat udział głosów oddanych w wyborach do Rady Narodowej na *SPÖ* i *ÖVP*. O ile w 1986 r. na socjaldemokratów i chadeków głosowało łącznie 86,3% wyborców, co zagwarantowało wielkiej koalicji dominującą większość w parlamencie (85,8% mandatów), o tyle już w 1994 r. obie partie zdobyły 62,5% głosów (63,9% miejsc), a w 2013 r. dwie dotąd najsilniejsze formacje polityczne uzyskały razem jedynie 51% głosów, co oznaczało skromną większość w Radzie Narodowej (54% mandatów). W ciągu 27 lat *SPÖ* i *ÖVP* łącznie odnotowały spadek poparcia wynoszący ponad 35 pkt proc.

Tabela 1

Głosy oddane łącznie na *SPÖ* i *ÖVP* w wyborach do Rady Narodowej w latach 1986-2019

Rok wyborów	Udział ważnie oddanych głosów na <i>SPÖ</i> i <i>ÖVP</i> (dane w %)	Udział mandatów posiadanych przez <i>SPÖ</i> i <i>ÖVP</i> w RN (dane w %)
1986	86,3	85,8
1990	74,8	76,5
1994	62,5	63,9
1995	66,4	67,8
1999	60,1	63,9
2002	78,8	80,9
2006	69,7	73,2
2008	55,2	59,0

2013	51,0	54,0
2017	58,33	62,2
2019	58,7	60,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie Demokratietzentrum Wien.

Kolejnym symptomem zmian stało się między innymi przejście z bipolarnego na tripolarny układ rywalizacyjny (*SPÖ*, *ÖVP* i *FPÖ*), wyraźna polaryzacja sceny politycznej na dwa bloki: *ÖVP-FPÖ* oraz *SPÖ-GRÜNE*, intensyfikacja rywalizacji między partiami rządzącymi a opozycyjnymi oraz upolitycznienie społeczeństwa domagającego się większego udziału w sprawowaniu władzy (Pelinka, Plasser, Meixner 2000: 440-441).

Znakiem rozpoznawczym II Republiki była tradycja tworzenia wielkiej koalicji socjaldemokratów i chadeków, która rządziła w Austrii w sumie przez okres 44 lat: 1947-1966, 1987-2000, 2007-2017. Zdecydowanie rzadziej powstawały rządy jednopartyjne czy też zawiązywano inne koalicje. Jednorazowo w latach 1945-1947 utworzono rząd koalicji trójpartyjnej socjaldemokratów, chadeków i komunistów (niem. *Kommunistische Partei Österreichs, KPÖ*). W latach 1966-1970 istniał jednopartyjny rząd *ÖVP*, w latach 1970-1983 jednopartyjny rząd *SPÖ*. W latach 1983-1986 socjaldemokraci zawiązali tzw. małą koalicję z Wolnościową Partią Austrii (niem. *Freiheitliche Partei Österreichs, FPÖ*). W latach 2000-2006 kanclerz Wolfgang Schüssel zdecydował się na utworzenie rządu *ÖVP-FPÖ/BZÖ* (niem. *Bündnis für Zukunft Österreichs*). Jedenaście lat później, w 2017 r. do współpracy z wolnościowcami powrócił Sebastian Kurz.

Narastające od 2008 r. konflikty między *SPÖ* a *ÖVP*, których przejawem były częste zmiany na stanowisku kanclerza i wicekanclerza oraz wewnętrzne spory wokół polityki rządu, przyczyniły się do malejącego poparcia społecznego dla idei wielkiej koalicji. Fritz Plasser i Franz Sommer, którzy prześledzili preferencje Austriaków na przestrzeni lat co do kształtu rządu federalnego, zwrócili uwagę na lawinowy spadek zaufania wyborców, wąpiących w zdolność wielkiej koalicji do spójnego działania i efektywnego przewycięzania piętujących się problemów, takich jak np. wzrost bezrobocia czy lawinowy napływ migrantów (Plasser, Sommer 2017: 39). O ile jeszcze pod koniec lat dziewięćdziesiątych aż 48% wyborców opowiadało się za ścisłą rządową współpracą socjaldemokratów i chadeków, to w 2013 r. popierało ją 26% respondentów, natomiast w 2017 r. jedynie 15% ogółu elektoratu było za kontynuacją koalicji *SPÖ* i *ÖVP*. W 2017 r. w szeregach wyborców *SPÖ*, *NEOS* i Zielonych największym poparciem cieszyła się idea zawiązania koalicji przez te trzy ugrupowania (wskazywana przez 20% ogółu wyborców).

KAMPANIA I WYBORY DO RADY NARODOWEJ Z 29 WRZEŚNIA 2019 R.

Latem 2019 r. Zieloni przedstawili 82-stronnicowy program wyborczy zatytułowany „Kogo wybrałaby nasza przyszłość?”. W przedmowie programu pojawiło się

uzasadnienie intensyfikacji działań na rzecz powstrzymania zmian klimatycznych: „Jesteśmy pierwszym pokoleniem dotkniętym kryzysem klimatycznym i ostatnim pokoleniem, które może zmienić sytuację (...) ocieplenie ziemi masowo zagraża naszemu życiu” (*Wen würde unsere Zukunft...* 2019: 5)

Kampania wyborcza skoncentrowana była na hasle powrotu Zielonych do parlamentu i aktywnej polityki na forum Rady Narodowej. Werner Kogler w przedmowie programu wyborczego przekonywał: „Tak, my Zieloni popełniliśmy błędy. Wylecieliśmy z parlamentu, ale odrobiliśmy naszą lekcję. Chcemy prosić o zaufanie, ponieważ ochrona klimatu potrzebuje silnego głosu w Parlamencie” (*Kurzwahlprogramm* 2019: 1). Odcinając się od skandali korupcyjnych, Zieloni podkreślali, że wybór ich partii oznacza „powrót czystej polityki” (niem. *Comeback saubere Politik*) oraz „powrót ochrony klimatu” (niem. *Comeback Klimaschutz*). Na plakatach wyborczych Zielonych pojawiały się apele o czyste środowisko, transparentną politykę – wolną od korupcji i walkę z ubóstwem dzieci. Ulotki i plakaty rozpoczynając się od m.in. pytań „Kogo wybrałyby klimat?”, „Kogo wybrałyby edukacja?”, „Kogo wybrałyby równouprawnienie?”, „Kogo wybrałyby twój portfel?”, „Kogo wybrałyby przyzwyczajenie?” przedstawiały główne propozycje wyborcze Zielonych, podzielone na obszary tematyczne.

Głównym motywem programu wyborczego była ochrona środowiska oraz walka ze zmianami klimatycznymi. Postulowano przejście na źródła energii odnawialnej, rezygnację z węgla, gazu i ropy na rzecz czystej energii, wskazując, że transformacja energetyczna tworzy nowe miejsca pracy oraz czyni z Austrii atrakcyjną lokalizację biznesową. Promując transport publiczny i ograniczenie emisji spalin do atmosfery Zieloni zaproponowali wprowadzenie zielonego biletu rocznego na transport publiczny ze zróżnicowanymi opłatami w zależności od zasięgu korzystania (*I-2-3 Österreichs Ticket*). Zieloni przekonywali, że rolnictwo ekologiczne jest przyszłością austriackich rolników (Ibidem 2019: 22), a opowiadając się za bezpieczną, zdrową, niemodyfikowaną genetycznie żywnością, wolną od pestycydów i antybiotyków, apelowali o ochronę flory i fauny na obszarach wiejskich i dobrostan zwierząt hodowlanych (Ibidem 2019: 24).

Zieloni postulowali większe bezpieczeństwo socjalne i walkę z ubóstwem dzieci (Ibidem 2019: 54). Zapowiadali większą ściągalność podatków od dużych korporacji, w tym także wprowadzenie podatków ekologicznych od degradacji środowiska (Ibidem 2019: 37). Proponowali dalsze zmiany w systemie edukacyjnym, gwarancję większej liczby przedszkoli i żłobków, promocję talentów, indywidualne podejście do każdego ucznia, cyfryzację szkół i uczelni wyższych, a także dofinansowanie uczelni oraz studentów poprzez rozbudowane systemy stypendialne. W programie pojawiała się także deklaracja niższych czynszów za tanie mieszkania, skrócenie godzin pracy, wyższe emerytury oraz wprowadzenie przystępnych cenowo ofert opieki dla seniorów.

W odniesieniu do problemów takich jak seksizm czy dyskryminacja Zieloni nawoływali do równouprawnienia kobiet, w tym zagwarantowania m.in. równego z mężczyznami wynagrodzenia za te same wyniki oraz wyższych stanowisk w fir-

mach i zarządach spółek (Ibidem 2019: 69-71). Dostrzegają konieczność wsparcia dla kobiet w ich pracy zawodowej poprzez odciążenie w opiece nad dziećmi np. za sprawą dłużej otwartych żłobków i przedszkoli (*Wen würde unsere Zukunft...* 2019: 56). Apelując o ochronę praw człowieka i mniejszości ostro sprzeciwiają się przemocy, pravicowym ekstremizmom i mowie nienawiści w internecie: „Bez względu na to, kim są twoi rodzice, skąd pochodzisz, jakim językiem mówisz lub kogo kochasz: Austria powinna być bezpiecznym domem w spokojnej Europie” (*Kurzwahlprogramm* 2019: 2).

Zieloni opowiadali się za wspólną kontrolą granic zewnętrznych i wspólną europejską polityką azylową i migracyjną, dostrzegając konieczność bardziej skonsolidowanych działań Unii Europejskiej w tym obszarze oraz większą pomoc dla państw członkowskich borykających się z kryzysem migracyjnym (*Wen würde unsere Zukunft...* 2019: 80).

Zieloni domagali się, aby we wszystkich państwach członkowskich UE podejmowana była walka z oszustwami podatkowymi oraz aby przydział funduszy UE był ściśle związany z rządami prawa. Podobnie jak dwa lata wcześniej, ponowiono apel aby długoterminowe, społeczno-ekologiczne, zrównoważone inwestycje miały pierwszeństwo przed ograniczeniami konsolidacyjnymi budżetów krajowych i zostały wyłączone z restrykcyjnych zasad europejskiego paktu stabilności i wzrostu. Walka z kryzysem klimatycznym i ustanowienie większej sprawiedliwości podatkowej – częściowo poprzez zdecydowane środki przeciwko dumpingowi podatkowemu – zostały uznane przez Zielonych za najważniejsze priorytety. Partia zdecydowanie opowiada się za tym, aby znaczna część środków w projektowanych wieloletnich ramach finansowych po 2020 r., została przeznaczona na walkę z kryzysem klimatycznym (Ibidem 2019: 78).

Ostre słowa dotyczyły oceny sytuacji politycznej w Austrii, utraty zaufania przez obywateli do polityków za sprawą takich skandali korupcyjnych jak opublikowane nagrania z Ibizy z udziałem czołowych polityków *FPÖ* – partii współrządzącej w latach 2017-2019, czy też kontrowersyjne darowizny na rzecz *ÖVP*. Zieloni przekonywali, iż wszystkie darowizny na rzecz partii powinny być ujawnione i poddane kontroli Trybunału Obrachunkowego. Skrytykowali fakt, że koszty kampanii wyborczej z 2017 r. w przypadku niektórych ugrupowań znacznie przekroczyły ustawowe limity kosztów kampanii wyborczej, co wynikało z finansowania przez dużych darczyńców i wielkie korporacje. Zieloni domagają się uczciwości w polityce, wyjaśnienia oraz podjęcia zdecydowanych działań zmierzających do walki z korupcją w polityce, wprowadzenia restrykcyjnego prawa dotyczącego finansowania partii w Europie oraz surowych kar za łamanie prawa (*Wen würde unsere Zukunft...* 2019: 64).

Zgodnie z przedwyborczymi sondażami najwięcej mandatów do Rady Narodowej uzyskała Nowa Partia Ludowa Sebastiana Kurza, na którą oddało głos 37,5% wyborców (zob. tabela 2). Pozycję drugiej siły politycznej obroniła Socjaldemokratyczna Partia Austrii, która zdobywając jedynie 21,2 % głosów odnotowała swój najgorszy wynik w powojennej historii Austrii. Partia w porównaniu z poprzednimi wyborami

utraciła aż 12 mandatów w Radzie Narodowej. Trzecie miejsce z wynikiem 16,2% zajęła skrajnie prawicowa Wolnościowa Partia Austrii, której przypadło w udziale jedynie 31 mandatów, a zatem aż o 20 miejsc mniej niż poprzedniej kadencji RN. FPÖ pogrążona w kryzysie po aferze taśmowej z Ibizy z udziałem długoletniego lidera Heinza Christiana Strache utraciła niemalże 10 pkt. proc. w porównaniu z wyborami z 2017 r.

Zieloni zdobyli poparcie 13,7% elektoratu, odnieśli tym samym duży sukces, o tyle spektakularny, że dwa lata wcześniej nie przekraczając progę wyborczego pozostali poza Radą Narodową. Korupcyjne skandale związane z populistyczną prawicą pomogły Zielonym w odzyskaniu zaufaniu elektoratu, tym bardziej że ugrupowanie konsekwentnie od lat postulowało przejrzystość w polityce i kontrolę finansów partyjnych. NEOS (niem. *Das Neue Österreich und Liberales Forum*) również zwiększyli swój stan posiadania do 15 mandatów, po uzyskaniu 8,1% głosów. Przegrana pozostała partia *Jetzt* Petera Pilza, na którą zagłosowało jedynie 1,9% wyborców i która tym samym nie dostała się I izby austriackiego parlamentu.

Tabela 2

Wyniki wyborów do Rady Narodowej XXVII kadencji z 26 września 2019 r.

Partia	Procent oddanych głosów	Straty/zyski w % w stosunku do ostatnich wyborów z 2017 r.	Liczba mandatów (straty/zyski w porównaniu z poprzednią kadencją)
ÖVP	37,5%	+6%	71 (+9)
SPÖ	21,2%	-5,7%	40 (-12)
FPÖ	16,2%	-9,8%	31 (-20)
GRÜNE	13,9%	+10,1%	26 (+26)
NEOS	8,1%	+2,8%	15 (+5)
JETZT	1,9%	-2,5%	0 (-8)
Inne partie	1,3	-1%	0 (0)

Źródło: Österreich, vorläufiges Endergebnis inklusive Walkarten – gesamt, [on-line] Bundesministerium für Inneres.

Badania przeprowadzone przez Instytut SORA/ISA na zlecenie telewizji ORF dowodzą, że dla elektoratu Zielonych dominujące znaczenie uzasadniające wybór partii 29 września 2019 r. miał w pierwszej kolejności program polityczny (44%), następnie chęć zagwarantowania miejsca w Radzie Narodowej (16%) oraz wiarygodność partii (12%) (*Wahlanalyse Nationalratswahl 2019*: 21). Co ciekawe, w przypadku żadnego innego ugrupowania założenia programowe nie były w tak dużym stopniu wskazywane przez elektorat jako decydujący czynnik wyboru. I tak program odgrywał pierwszoplanową rolę dla 24% elektoratu SPÖ, 18% wyborców ÖVP oraz FPÖ, oraz dla jedynie 16% wyborców NEOS. W przypadku elektoratu innych partii równie istotne znaczenie miały takie czynniki jak osoba kandydata na kanclerza – ÖVP, NEOS, wy-

bór zawsze tego samego ugrupowania – *SPÖ*, czy też udział partii w koalicji rządzącej – *FPÖ* (Ibidem 2019: 20-21).

Według sondażu przeprowadzonego przez *SORA/ISA* w ocenie elektoratu kampania wyborcza do Rady Narodowej koncentrowała się na tematach ochrony środowiska i klimatu, korupcji w polityce, zdrowia i opieki zdrowotnej oraz miejscach i warunkach pracy. Podczas kampanii wyborczej z 2019 r. o wiele mniejsze znaczenie odegrały tematy – kluczowe przed dwoma laty – takie jak migracja, bezpieczeństwo, gospodarka czy podatki (*Wahlanalyse Nationalratswahl* 2019: 22). Wyborcy Zielonych jako najczęściej dyskutowane tematy w kampanii wymienili ochronę środowiska i klimat (81%), edukację (46%) oraz korupcję w polityce (46%), w dalszej kolejności politykę mieszkalną (22%) oraz rynek i warunki pracy (22%) (Ibidem 2019: 27).

Partię Zielonych wybierali przede wszystkim ludzie młodzi (do 29. roku życia) oraz osoby z wyższym lub co najmniej średnim wykształceniem, w zdecydowanej większości kobiety i pracownicy umysłowi (Ibidem 2019: 8-12).

Elektorat Zielonych podczas wyborów do Rady Narodowej w 2019 r. tworzyli przede wszystkim wyborcy partii sprzed dwóch lat, ale także osoby, które w 2017 r. oddały swój głos na partię Petera Pilza. Zieloni przejęli aż 34% elektoratu *NEOS*, 14% dawnych wyborców *SPÖ*, a nawet 3% elektoratu *ÖVP* i 2% wyborców *FPÖ* (Ibidem 2019: 5).

NEGOCJACJE GABINETOWE ORAZ POROZUMIENIE KOALICYJNE II RZĄDU SEBASTIANA KURZA

Mimo iż chadecy odnieśli niekwestionowane zwycięstwo wyborcze we wrześniu 2019 r. zdobywając 71 mandatów w Radzie Narodowej, to nie posiadając wystarczającej większości gwarantującej powstanie samodzielnego, stabilnego rządu stanęli przed koniecznością znalezienia koalicjanta. Odrzucając perspektywę utworzenia mniejszościowego jednopartyjnego gabinetu, Sebastian Kurz po powierzeniu mu misji tworzenia rządu rozpoczął rozmowy z pozostałymi partiami. Zachętą do poszukiwania nowych rozwiązań koalicyjnych były słowa prezydenta Alexandra van der Bellena – w przeszłości lidera austriackich Zielonych, apelującego o działania przyczyniające się odbudowy zaufania społecznego do polityków, które mocno osłabiła *Ibiza-gate* i skandale z udziałem czołowych członków *FPÖ*.

Matematycznie możliwe były następujące warianty koalicji, dające stabilną większość w liczącej 183 deputowanych Radzie Narodowej: *ÖVP + FPÖ* (71+31=102), *ÖVP + SPÖ* (71+40=111), *ÖVP + GRÜNE* (71+26=97) oraz *ÖVP+GRÜNE+NEOS* (71+26+15=112). Jednak na korzyść zawiązania koalicji z Zielonymi zadziałały wyborcze straty dwóch pozostałych potencjalnych koalicjantów *ÖVP*. *FPÖ* wycofała się z rozmów uznając, że niski wynik wyborczy nie daje ugrupowaniu legitymizacji do rządzenia. Z pewnością działaniem to było także strategią odzyskania zaufania elektorata-

tu poprzez powrót wolnościowców do opozycji kontestującej działania establishmentu. Choć do rozmów została zaproszona SPÖ, to przewodnicząca socjaldemokratów Pamela Rendi Wagner nie podjęła negocjacji ze zwycięską ÖVP, świadoma faktu, że taka koalicja nie była oczekiwana przez wyborców, jak i że współpraca z chadecją byłaby obwarowana wieloma ustępstwami.

Za sojuszem ÖVP – GRÜNE przemawiało pozytywne doświadczenie koalicyjne na poziomie kraju związkowego Górnej Austrii. Negocjacje chadeców z zielonymi podjęto 18 listopada 2019 r., tworząc aż 36 zespołów w kilku kluczowych obszarach, do których każda z partii przesłała po pięćdziesięciu swoich przedstawicieli. Głównymi tematami rozmów była gospodarka, ochrona środowiska oraz przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, edukacja, przemysł, a także kryzys migracyjny i integracja migrantów. Porozumienie koalicyjne, jak i partycypację w rządzie zatwierdził na początku 2020 r. zjazd partyjny Zielonych. Z dniem 7 stycznia 2020 r. został zaprzysiężony II rząd Sebastiana Kurza, w skład którego weszli politycy Zielonych, obejmując urząd wicekanclerza oraz cztery ministerstwa: 1) sprawiedliwości, 2) sztuki, kultury, służby publicznej i sportu, 3) transportu, innowacji, technologii oraz 4) spraw społecznych, zdrowia i ochrony konsumentów. Chadecy kierują aż dziesięcioma resortami, między innymi Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Europy, Spraw Wewnętrznych, Finansów, Gospodarki i Obrony. Ta wyraźna dysproporcja jest konsekwencją wyników ostatnich wyborów parlamentarnych podkreślających dominację chadecji Kurza na austriackiej scenie politycznej.

W liczącym 315 stron porozumieniu koalicyjnym „Z odpowiedzialności dla Austrii” rząd ÖVP-GRÜNE przejął osiem następujących priorytetów na lata 2020-2024: 1) odczuwalne ulgi dla pracowników; 2) walka ze zmianami klimatycznymi – realizacja celów Porozumienia Paryskiego; 3) zrównoważona i konkurencyjna gospodarka; 4) socjalne bezpieczeństwo i walka z bezrobociem; 5) konsekwentna polityka w sferze migracji i integracji; 6) najlepsza edukacja dla wszystkich; 7) zrównoważone finanse; 8) przejrzystość finansów w sektorze publicznym (*Aus Verantwortung... 2020: 5*).

Zieloni obwieścili sukces uznając, że efekt negocjacji jest dla nich satysfakcjonujący, a program rządowy nie tylko zawiera „zielony podpis ale niektóre rozdziały są napisane zielonym atramentem” (*Regierungsmitglieder 2020*). Za kluczowe uznano umieszczenie w planach koalicji „zielonych priorytetów” takich jak: neutralność klimatyczna Austrii, zrównoważony rozwój, wsparcie dla regionów, ochrona środowiska, mniejsza emisja spalin do atmosfery i wsparcie dla transportu przyjaznego środowisku, realizacja celów polityki społecznej (w tym gwarancja płacy minimalnej), kontynuacja reformy systemu edukacji oraz zdecydowane działanie na rzecz równouprawnienia kobiet. Większą przejrzystość w polityce miała zagwarantować reforma administracji, prowadząca do odbiurokratyzowania struktur (*Aus Verantwortung... 2020: 23*), wzmocniona walka z korupcją w polityce, m.in.za sprawą zwiększonej kontroli partyjnych finansów przez Trybunał Obrachunkowy oraz zmienionej ustawy o partiach politycznych (*Ibidem 2020: 20*).

Zieloni nie kryli swojej strategii

„Ten program to dopiero początek. Wraz z pierwszym podpisem zielonych ministrów w historii Republiki praca dopiero się zaczęła. Weszliśmy do tego rządu, ponieważ kto rządzi tym krajem, ma znaczenie (...) Ma znaczenie, kto w rządzie walczy o nasz klimat i nasze środowisko. My, Zieloni, oznaczamy różnicę: nadszedł dla nas czas i my, Zieloni, jesteśmy na to gotowi.” (*Regierungsmitglieder* b.d.).

Promowane „zazielenienie systemu podatkowego” ma być wprowadzane wraz z wieloma ulgami podatkowymi a ekologizacji mają towarzyszyć gwarancje liberalnej gospodarki. Stawki podatku dochodowego zostały obniżone do 20, 30 i 40 procent (*Aus Verantwortung...* 2020: 74), zgodzono się również na zatrzymanie zwolnienia z podatku od zysków kapitałowych z tytułu wzrostu cen akcji i funduszy (*Aus Verantwortung...* 2020: 73, 78-81). Może to oznaczać, iż Zieloni koncentrując się na kwestiach klimatu zrezygnowali z lewicowych socjalnych postulatów w imię kompromisu koalicyjnego. Rząd Sebastiana Kurza zdecydowanie nie chce jednak zwiększać zadłużenia publicznego, utrzymując je na maksymalnym poziomie 60%.

W porozumieniu koalicyjnym znalazła się deklaracja, że do 2030 r. energia elektryczna w Austrii będzie pochodzić wyłącznie z odnawialnych źródeł energii, a kraj przeprowadzając skutecznie dekarbonizację stanie się neutralny dla klimatu do 2040 r. czyli dziesięć lat przed UE i Niemcami (*Aus Verantwortung...* 2020: 101). Austria ma stać się liderem w dziedzinie ochrony środowiska i polityki klimatycznej w Europie i na świecie. Rząd zapowiedział również ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, realizację gospodarki o obiegu zamkniętym, wzmocnienie pozycji konsumentów i nabywców publicznych oraz obieg zamknięty w procesach produkcyjnych (Ibidem 2020, 136- 138). W odpowiedzi na postulaty Zielonych dot. maksymalnego ograniczenia emisji gazów szkodliwych dla klimatu, w tym zwłaszcza CO², rząd zapowiedział nałożenie podatku od biletów lotniczych w wysokości dwunastu euro, dofinansowanie transportu kolejowego, rozbudowę sieci transportu publicznego, wprowadzenie jednego korzystnego cenowo biletu na transport publiczny na terenie całej Austrii (*1-2-3 Österreichs Ticket*), uruchomienie systemu zachęt dla samochodów elektrycznych jako samochodów służbowych oraz ograniczenie tranzytu ciężarówek przez Austrię (Ibidem 2020: 116-133). Sceptycy zwracali jednak uwagę, że o podatkach od emisji CO² decydować będzie *de facto* resort finansów obsadzony przez polityka *ÖVP*.

Priorytetem Austriackiej Partii Ludowej było utrzymanie restrykcyjnej polityki migracyjnej, na co wyrazili zgodę Zieloni, w tym przyjęcie ogólnej austriackiej strategii migracji opartej na wyraźnym rozdzieleniu azylu i migracji zarobkowej (Ibidem 2020: 186). W porozumieniu koalicyjnym zaakcentowano znaczenie członkostwa w Unii Europejskiej. Austria opowiada się za subsydiarną i praworządną Unią, domagając się rozliczenia państw, które nie przestrzegają wspólnych wartości i naruszają praworządność (*Aus Verantwortung...* 2020: 170). Zadeklarowano również poparcie dla integracji państw Bałkanów Zachodnich z UE (Ibidem 2020: 169).

W ogłoszonym 10 stycznia 2020 r. na forum Rady Narodowej *exposè* kanclerz Sebastian Kurz podkreślił „Negocjacje rządowe nie zawsze były łatwe, bo prowadziły je partie mocno różniące się (...). Ale zawsze opierały się na szacunku i zaufaniu. Przyjęto nową formę kompromisu, która umożliwi obu stronom zachowanie tożsamości i możliwość dotrzymania kluczowych obietnic wyborczych (*Regierungserklärung*... 2020: 1-2). Program rządowy, jak zapewnił kanclerz, „łączy w sobie to, co najlepsze z obu światów (...) Po raz pierwszy było to możliwe nie po to, by uzgadniać minimalne kompromisy, ale aby dać szansę obu partiom złożyć swój podpis w istotnych obszarach” (Ibidem 2020: 3).

Celem rządu jest wzrost zatrudnienia, wzrost gospodarczy, wsparcie dla rolnictwa, obniżenie podatków dochodowych, redukcja zadłużenia w kraju oraz zrównoważona polityka budżetowa. Konsekwentna polityka migracyjna oznacza ochronę zewnętrznych granic Unii Europejskiej przed przemytem ludzi, powstrzymanie tragedii uchodźców na Morzu Śródziemnym oraz większą pomoc w krajach pochodzenia migrantów. Jako priorytet obrano bezpieczeństwo Austrii, walkę z nielegalną migracją przy równoczesnej deklaracji wsparcia dla krajów rozwijających się i udzielania pomocy regionom zmagającym się z wieloma trudnościami.

Kanclerz zapowiedział kontynuację reformy systemu edukacji, w myśl hasła: „obowiązek kształcenia zamiast obowiązku szkolnego”, tak aby zdobyte wykształcenie pozwalało odnaleźć się na rynku pracy. Rząd zapowiedział wsparcie dla zdolnych młodych ludzi oraz dla nauczycieli podnoszących swoje kwalifikacje. Zadeklarowano działania zmierzające do zagwarantowania opieki dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych, w tym rozstrzygnięcie kwestii finansowania placówek opieki dziennej. Wprowadzone ubezpieczenie pielęgnacyjne ma zagwarantować, że każdy obywatel bez względu na zarobki i zawód będzie mógł liczyć na opiekę i pomoc w starości i chorobie.

W *exposè* kanclerza padła także obietnica skonsolidowanych działań (już w pierwszym roku rządów) na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu, w tym przygotowanie ekospołecznej reformy podatkowej. Zapowiedziano przeprowadzenie licznych inicjatyw od cyfryzacji po politykę kobiet, od wsparcia dla obszarów wiejskich po działania zwiększające przejrzystość w polityce. Demokracja liberalna w Austrii, zgodnie z zapowiedziami kanclerza, ma pozostać wzorem sukcesu dla innych. „Rząd złożony z chadeków i zielonych ma na celu rozwiązanie problemów teraźniejszości i jednocześnie zbudować dobre fundamenty dla przyszłości naszej republiki” (Ibidem 2020: 6).

PODSUMOWANIE

Trudno jednoznacznie stwierdzić, jakie długofalowe konsekwencje przyniesie Zielonym współpraca z *ÖVP*. Ostatnie lata dowodziły, że o ile chadecja Sebastiana Kurza z elekcji na elekcję zyskuje coraz większe poparcie wyborców, to dotychczasowi koalicjanci, czyli *SPÖ* jak i *FPÖ* słabną, tracąc na znaczeniu politycznym.

Zieloni muszą być świadomi ryzyka utraty profilu programowego i tego, że wyborcy rozliczą ich w przypadku odejścia od głównych założeń, a wówczas kompromis w imię udziału w rządach może okazać się wyjątkowo gorzki. Jeśli jednak zgodnie z deklaracjami „republika będzie z każdym dniem bardziej zielona”, ugrupowanie ma szansę umocnić swoją pozycję na scenie politycznej i przyciągnąć nawet elektorat socjaldemokratów.

Zieloni przeszli długą drogę od spontanicznych protestów przeciwko budowie elektrowni atomowej, od heterogenicznych ruchów antysystemowych przez opozycję pozaparlamentarną po ugrupowanie, które wchodzić do struktury *mainstreamu*, stało się partią współrządzającą. W 2020 r. po raz pierwszy od 34 lat istnienia partii pojawiła się realna możliwość przełożenia pomysłów na konkretne czyny. Równocześnie Zieloni utracili komfort bycia w opozycji, krytykowania rządzących i równocześnie formułowania mocnych, zdecydowanych opinii. Dojście do władzy Zielonych to konsekwencja głębokich zmian zachodzących od lat w systemie partyjnym Austrii, jak i wskazywanej przez elity polityczne (m.in. *New Green Deal* Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen) oraz opinię publiczną (m.in. *Fridays for Future*) konieczności intensyfikacji działań na rzecz środowiska i klimatu.

Bibliografia

- Aus Verantwortung für Österreich. Regierungsprogramm 2020–2024*, Bundeskanzleramt Österreich, <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/bundeskanzleramt/die-bundesregierung/regierungsdokumente.html> (dostęp: 5.08.2020).
- Bundesministerium für Inneres*, <https://bmi.gv.at/> (dostęp: 20.07.2020).
- Dachs H. (2006), *Grünalternative Parteien*, w: Dachs H., Gerlich P., Gottweis H., Kramer H., Lauber V., Müller W. C., Tálos E. (red.), *Politik in Österreich. Das Handbuch*, Wien: Manz.
- Grundsatzprogramm der Grünen beschlossen beim 20. Bundeskongress der Grünen am 7. und 8. Juli 2001 in Linz* (2001), Die Grünen, http://www.gruene.at/uploads/media/grundsatzprogramm2001_03.pdf (dostęp: 5.08.2020).
- Ergebnisse der Nationalratswahlen 1945-2008*, Demokratiezentrum Wien, <http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/data/wahlergebnisse.pdf> (dostęp: 20.07.2020).
- Janda K. (1980), *Political Parties. A Cross-National Survey*, New York: Free Press.
- Jordan G. (2011), *Die Grüne Alternative: woher sie kommt. Kurzer Abriss über die Vorgeschichte bis zum Einzug der Grünen in den österreichischen Nationalrat 1986*, Die Grüne Bildungswerkstatt, <https://www.gbw.at/oesterreich/artikelansicht/beitrag/die-gruene-alternative-woher-sie-kommt/> (dostęp: 5.08.2020).
- Chronik der grünen Alternative die grüne Alternative als Parlamentspartei (1986-2015)*, <https://www.gruene.at/partei/chronik/ueberblick> (dostęp: 5.08.2020)
- Kurzwahlprogramm – Die Grünen – Nationalratswahl* (2019), https://zurueckzudengruenen.at/wp-content/uploads/2019/08/20190805_Kurzwahlprogramm_148x414_final_Ansicht.pdf (dostęp: 5.08.2020).
- Leitlinien grüner Politik 1991 – Wählen* (1990), <https://www.yumpu.com/de/document/view/21148823/leitlinien-gruner-politik-1990-wahlen/1> (dostęp: 5.08.2020).

- Nationalratswahl 2019* (b.d.), Bundesministerium für Inneres, https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2019/ (dostęp: 22.07.2020).
- Ostolski A.(2020), *Ostolski: to nie zieloni poszli do centrum, to polityczne centrum przyszło do zielonych*, rozm. przepr. J. Smoleński, „Krytyka polityczna” 13.01.2020, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/ostolski-jak-sie-nie-wie-gdzie-jest-lewo-a-gdzie-prawo-to-latwo-pomylic-tyl-z-przodem-rozmowa/> (dostęp: 5.08.2020).
- Österreich, vorläufiges Endergebnis inklusive Walkarten – gesamt*, https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2019/ (dostęp: 22.07.2020). – por. komentarz do tabeli 2
- Pelinka A., Plasser F., Meixner W. (2000), *Von der Konsens- zur Konfliktdemokratie? Österreich nach dem Regierungs- und Koalitionswechsel*, w: Pelinka A., Plasser F., Meixner W., *Die Zukunft der österreichischen Demokratie. Trends, Prognosen und Szenarien*, Wien: Signum Verlag.
- Pelinka A., Rosenberger S. (2000), *Österreichische Politik. Grundlagen, Strukturen, Trend*, Wien: Wiener Universitätsverlag.
- Plasser F., Sommer F. (2018), *Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise, Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch*, Wien: Facultas.
- Regierungsmitglieder* (2020), Die Grünen, <https://www.gruene.at/partei/organisation/regierungsmitglieder> (dostęp: 20.07.2020).
- Regierungserklärung von Bundeskanzler Sebastian Kurz* (2020), Bundeskanzleramt 10.01.2020, <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/bundeskanzleramt/bundeskanzler-sebastian-kurz/reden-bundeskanzler-sebastian-kurz/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-sebastian-kurz.html> (dostęp: 5.08.2020).
- Wahlanalyse Nationalratswahl 2019* (2019), SORA/ISA im Auftrag des ORF, https://www.sora.at/fileadmin/downloads/wahlen/2019_NRW_Wahlanalyse.pdf (dostęp: 5.08.2020).
- Wen würde unsere Zukunft wählen? Wahlprogramm Nationalratswahl 2019* (2019), Die Grünen, <https://www.gruene.at/partei/programm/wahlprogramme> (dostęp: 5.08.2020).
- <https://zurueckzudenruenen.at/themen/zukunft/> (dostęp 25.07.2020)
- <http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/data/wahlergebnisse.pdf> (dostęp:25.07.2020).

Dr hab. Justyna Miecznikowska, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski (j.miecznikowska@uw.edu.pl)

Słowa kluczowe: Austria, Zieloni – Zielona Alternatywa, wybory do Rady Narodowej, negocjacje koalicyjne, rząd federalny

Keywords: Austria, The Greens – The Green Alternative, elections to the National Council, coalition negotiations, Austrian Federal Government

ABSTRACT

The article aims to provide a characterisation of the Austrian Green Party – the Green Alternative by showing the place it has taken in the political system as well as to provide an answer to the question of what led to the party's electoral and political success, as measured by its joining, for the first time, the federal coalition government (the second Kurz government) in 2020. The article explores the evolution of the Greens from an anti-nuclear protest movement through a group that succeeded in registering for several elections to an institutionalised political party, outlining

the presence of the party on the electoral and parliamentary scenes starting from 1986 until the most recent National Council elections of 2019.

The article analyses the government programme 2020-2024, which is the product of painstaking negotiations and compromise between two parties: the Greens and Christian Democrats. Moreover, the use of the system method facilitated the investigation of the impact of the party system in Austria on the Greens.

Further, the article attempts to answer the question of what could the consequences of the Greens' participation in the federal coalition government be both for the party itself and for the entire Austrian party system.